

№ 24 (797)
Чэрвень 2020 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

Вынікі: «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» –

стар. 2 і 7

Пераемнікі: «Берагіня» на шляху між мінулым і будучыняй –

стар. 3

Сямейны ансамбль «Жывіца»: чарговая перамога

У сувязі з каронавірусам шмат чаго з рэальнага жыцця перайшло ў віртуальнае. У тым ліку і разнастайныя конкурсы. Але для творчых людзей, якія любяць сваю справу і заўсёды гатовыя даказаць, што маюць права называцца найлепшымі, фармат – не галоўнае.

Народны сямейны ансамбль «Жывіца» Борскага сельскага Дома культуры Пухавіцкага раёна – пастаянны ўдзельнік розных конкурсаў, сярод якіх ёсць і тыя, што праходзяць у анлайн-фармаце. Нядаўна скарбонка ўзнагародаў калектыву зноў папоўнілася: ён стаў лаўрэатам I ступені і ўладальнікам сертыфіката міжнароднага ўзроўню I Міжнароднага анлайн-конкурсу «Art world 2020», што праходзіў у Маскве (Расія).

Паводле ўмоваў творчага спаборніцтва патрэбна было на суд журы прадставіць два творы. Адрэвілі відэазапісы беларускай народнай песні «Веселосць» і музычную візітоўку калектыву – песню «Прывітальная». «Жывіца», музыку да якой напісаў мастак кіраўнік калектыву Юрый Крывашэй, словы – вынік агульнай творчасці ўдзельнікаў ансамбля. Упершыню твор прагучаў летась у лістападзе на юбілейным канцэрце, што адбыўся ў Мар'інай Горцы.

– Цяпер калектыву працуе над новай канцэртнай праграмай, – расказаў Ю. Крывашэй. – Гледачам прадставім адрозна, як толькі будзе магчыма. У планах таксама – прыняць удзел у іншых анлайн-конкурсах.

Паводле паведамлення газеты «Пухавіцкія навіны»

Сябры народнага літаратурнага аб'яднання «Наддзвінне» (Полацк) у в. Фарынава каля помніка юным патрыётам

Любоў МІХАЙЛАВА

*І бор наш захаваў былую памяць –
Сляды вайны –*

яны тут скрозь відаць,

*І ў Ветрыне усіх герояў славаць,
Што мір ў баях сумелі адстаяць.*

Сляды вайны

*З унучкай мы грыбы збіралі ў лесе,
І раптам бачым – блізка нейкі роў.
Пытае ўнучка: «Што гэта, нарэшце,
Хто гэту перашкоду тут узвёў?
Яе ж не абысці, ідзе далёка
І дзе-нідзе пакрыта хмызняком,
А на ўскрайку кволая бярозка
Схілілася, расце яна бачком».*

*І я адказваю ёй у задуменні,
Што гэта след былых баёў, вайны,
Аб чым так мала маеш уяўлення,
Бо бачыш толькі мірныя ты сны.*

*Ў саракавых, ў вайну,
тут партызаны*

*Акопы рылі і баі вялі,
Каб мы з табой на гэтай васьм паляне
У мірнай цішыні стаяць маглі.*

*І гэты роў-акоп, як напамінак
Аб тых падзеях, што калісь былі,
Як раны, што гады не загілі
На цэле нашай роднае зямлі.*

*Вунь бачыш яму –
гэта след ад бомбы,
А гэта – ад зямлянкі – дзе муроґ...
Тут партызанаў Ветрынская зона,
А колькі на іх ліку перамоґ!*

*Брыгада Цябута амаль штодзённа,
Напэўна, недалёка дзесьці тут
Пускала пад адхоны эшалоны,
Граміла фрыцаў за радзімы кут.*

Уладзімір ТАЧЫЛА

Памяць

*Іх подзвіг і ў жыцці апошні крок
З'ядналіся ля Ветрына-пасёлка,
Дзе над іскрыстым возерам вясёлка
Улетку лашчыць і чаруе зрок.*

*Байцоў палегла тут
сто дваццаць пяць,
Сыноў, якіх ужо не ўбачаць маці,
Няма нявестак у бацькоўскай хаце
І галасоў унукаў не чуваць.*

*Другія косяць травы па расе –
Так павялося на зямлі спрадвечна.
Заслуга тут загінулых, канечне,
Што бусел ішчасце некаму нясе...*

*Зямля мая, палітая крывёй,
З павагаю схіляюся сыноўняй.
Тут я маўчу ля помніка і помню...
І заклікаю памяццю сваёй...*

*Суровыя ваенныя гады...
На іх усіх шалёнай бойкі шрамы,
Сляды балючай незабыўнай драмы –
Акопай незарослыя сляды...*

*(Працяг тэмы
чытайце на стар. 6)*

Вызначаны пераможцы XXVIII рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры»

З мэтай развіцця нацыянальнай культуры, прапаганды яе здабыткаў, зборання і распаўсюджвання фальклорна-этнаграфічнай спадчыны штогод сярод публічных бібліятэк краіны праводзіцца рэспубліканскі конкурс «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры», што ладзіцца сумесна з ГА «Беларускі фонд культуры» ўжо не першы год.

Конкурс праводзіцца ў два этапы (абласны і рэспубліканскі) па чатырох намінацыях. Спачатку пераможцаў вызначаюць па абласцях, потым конкурсныя работы ацэняе высокапрафесійнае журы.

14 мая ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ў ан-

лайн-рэжыме былі падведзены вынікі XXVIII рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» за 2019 г. У склад кампетэнтнага журы традыцыйна ўвайшлі прадстаўнікі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, абласных бібліятэк, цэнтралізаванай сістэмы публічных бібліятэк г. Мінска, грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры».

З дапамогай «воблачных» тэхналогіяў усе члены журы атрымалі магчымасць знамяціцца з дасланымі матэрыяламі бібліятэк напярэдадні пасяджэння і пісьмовым галасаваннем вызначыць пера-

можцаў, адзначыць бібліятэкі да заахвочвання.

Сёлета ў конкурсе прынялі ўдзел 35 публічных бібліятэк: 14 цэнтральных і 21 бібліятэка-філіял, у тым ліку 3 дзіцячыя бібліятэкі, 15 гарпасялковых і сельскіх.

22 бібліятэкі-пераможцы і 10 бібліятэк, прадстаўленых журы да заахвочвання, атрымаюць узнагароды згодна з загадам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь – дыпломы першай, другой, трэцяй ступеняў і грашовыя прэміі ў памерах 50-і, 40-а і 30-і базавых велічыняў адпаведна. Бібліятэкі, прадстаўленыя да заахвочвання, атрымаюць грашовыя прэміі ў памеры 10-і базавых велічыняў.

Год ад года бібліятэкі дэманструюць усё больш высокі інфарматыўны і афарміцельскі ўзровень, культуры падачы матэрыялаў: шматстаронкавае апісанне дзейнасці бібліятэк багата прайлюстраванае мультымедыйнымі дадаткамі, каляровымі фотаздымкамі, яркімі буклетами, малюнкамі, вер-

шамі, рукапіснымі водгукамі чытачоў. Значная колькасць распрацовак выкананая як у тэкставым, так і ў электронным выглядзе, што сведчыць пра павелічэнне прымянення новых тэхналогіяў, у тым ліку і ў сельскіх бібліятэках.

(Пра пераможцаў чытайце на стар. 7)

На тым тыдні...

Ратуемся спадчынай

✓ Арт-сустрэча пад назвай «**На крылах натхнення**» адбылася ў г. Гарадку ў дзіцячым парку. Каб задаць святочны настрой, выступілі госці з Даўгапольскага клуба – народны ансамбль песні «Суседзі». Далей вядучая зазначыла, што, ствараючы новыя рэалі, мы зноў і зноў вяртаемся да нашых вытокаў, звяртаемся да свяцінняў, натхняемся славытым мінулым нашага народа, ганарымся гісторыка-культурнай спадчынай свайго краю. Сёлета Гарадоцкая святкуе 165 гадоў паэмы «Тарас на Парнасе», напісанай Канстанцінам Вераніцкім. Унікальны сюжэт і сёння інтрыгуе і прыцягвае ўвагу яркімі, каларытнымі вобразамі, жывой, меладыйнай мовай, тонкім гумарам.

Супрацоўнікі Гарадоцкага раённага краязнаўчага музея падрыхтавалі тэматычную выставу, дзе былі прадстаўлены не толькі копіі выданняў паэмы розных гадоў, што былі перададзеныя ўстанове Беларускаму дзяржаўным архівам-музеям літаратуры і мастацтва, але і матэрыялы даследаванняў і «Вераніцкіх чытаняў» розных гадоў.

Дэманстраваліся таксама працы пераможцаў конкурсу малюнкаў, што праводзіўся сярод вучняў школаў горада і раёна, фотавыстава, прысвечаная святку ў гонар таленавітага земляка і створанага ім вобраза Тараса. Тэматычны ўшаванаванні асобы аўтара і яго паэмы прысвечаліся выставы «Тарас» і

«Ці знаў хто з вас, браткі, Тараса?», фотазона «Разам з Тарасам». Добрая жарта дарыла «Скарбонка гумару ад Тараса». Арт-лакацыя «Упрыгож сабе яркімі малюнкамі» адрозніваецца ўвагу дзяцей. Не застаўся па-за ўвагай і займальны майстар-клас па набойцы, падрыхтаваны спецыялістамі Гарадоцкага філіяла «Дом рамёстваў і фальклору» Цэнтра традыцыйнай культуры. Пад час свята таксама выступілі Уладзімір Шакуцёў, Аляксандр Шандаеўскі, Таццяна Раева, Алена Пагіба.

✓ Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь (НЦСМ) запрасіў на цыкл паказаў беларускага ваеннага кіно «**Кіно дзяцей вайны. Асабісты погляд на Вялікую Айчынную рэжысёраў-шасцідзесятнікаў**» ў рамках выставы «Алфавіт вайны» з удзелам кінакрытыкаў. 17 чэрвеня дэманстраваліся першы фільм – «Цераз могілкі». Адна са 100 найлепшых карцінаў пра вайну па версіі UNESCO, стужка з'яўляецца дыпломнай працай класіка беларускага кіно Віктара Турава. Вязень канцлагера пад Ахенам (В. Турава не было і дзесяці гадоў), рэжысёр у сваіх першых гульнявых стужках узнаўляе вайну не як месца выключна баявых дзеянняў, але як страшны і цяжкі досвед жыцця ва ўмовах акупацыі. Ці внаваўля тыя, хто былі вымушаны жыць пад ёю і падладжвацца пад рэжым акупантаў? Ці не «другасная», несапраўдная іх вайна?

Наведнікі пабачылі чатыры знакамітыя стужкі беларускага кінамастацтва: названыя ўжо «Цераз могілкі», «Усходні калідор» Валянціна Вінаградова, «Сыны сыходзяць у бой» В. Турава, «Ідзі і глядзі» Элема Клімава. Фільмы прадстаўленыя кінакампаніяй «Беларусьфільм».

✓ У доўгачаканы летні час мы любім падарожнічаць. А Свіслацкая дзіцячая бібліятэка дапамагае сваім чытачам правесці вольны час займальна і з карысцю. У чытальнай зале ўлетку сустракае маляўнічая кніжная выстава пад назвай «**Кніжны круіж без віз**». Дзякуючы ёй з'яўляецца магчымасць здзейсніць цікавае падарожжа па розных краінах свету, спасцігнуць іх гісторыю, традыцыі і культуру, асабліваці прыроды. Наведнікаў чакаюць таксама тэматычныя раздзелы «Лес цудаў», «Пачытаем казку з Васільком», «Мы чытаем і гуляем». У першым можна пазнаёміцца з казкамі на экалагічную тэму, даведацца аб жывёльным і раслінным свеце планеты Зямля. Пачытаць беларускія народныя казкі і творы айчынных пісьменнікаў дапамагае другі раздзел; трэці засяроджвае ўвагу на маляўнічых кнігах з гукавым суправаджэннем і на настольных гульнях.

✓ НЦСМ 20 чэрвеня запрасіў аматараў мастацтва разам сустрэць лета і далучыцца да аднаго з старэйшых святаў нашых продкаў – дню летняга сонцастаяння. У рамках праекта «Вечера в НЦСМ» адбылася імпрэза «**Сонцаварот**». Арганізатары прапанавалі паглядзець на традыцыйныя элементы праз прызму сучаснага мастацтва і гарадскога ладу жыцця.

Пад час імпрэзы адбыліся майстар-клас па маляванні агню ад мастака Руслана Сяргеева, прагулянка па свэжай траве проста ў будынку музея, а кульмінацый вечарыны стала выкананне ўдзельнікамі Студэнцкага этнаграфічнага таварыства традыцыйных вакальных спеваў, сабраных актывістамі ў розных кутках краіны. А ў дадатак – чарадзейныя летнія водары ад кампаніі «АромаСтиль.бай» – водар лугавых траваў ды свежага пракоса.

✓ 23 чэрвеня ў галерэі «Ракурс» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі прайшло адкрыццё выставы графікі «**Польмя ваенных дзён**», прысвечанай 75-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчынай вайне і

прымеркаванай да Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Прадстаўленыя творы з мастацкага фонду ГА «Беларускі саюз мастакоў», аўтары якіх – удзельнікі Вялікай Айчынай вайны.

Распачынаюць экспазіцыю графічныя працы народнага мастака Беларусі Арлена Кашкурэвіча, дапаўняюць яе замалёўкі выдавочаў ваенных падзеяў Юўгена Зайцава, Івана Ціханава, Сяргея Каткова, Віктара Сахненкі, Віктара Ждана, Мікалая Абрывыбы, Розы Дубар, Сяргея Раманава і Міхаіла Сеўрука. «Ні адна з гэтых ваенных замалёвак ніколі раней не экспанавалася. Упершыню прадстаўленыя ў гэтым галерэі невядомыя працы прызнаных беларускіх аўтараў», – зазначыў старшыня БСМ Глеб Отчык.

✓ Арганізаваны Польскім Інстытутам у Мінску пры падтрымцы выдавецтва «Логвінаў» цыкл «**Санаторый пад клепсідрай**» правёў восьмую сустрэчу, што была прысвечаная знакамітаму польскаму літаратару беларускага паходжання Сяргею Пясецкаму, якому выпаў неймаверна пакруцаны чалавечы і пісьменніцкі лёс. Сярод іншых тэмаў яго творчасці – як жылі кантрабандысты ў час, калі Мінск і Ракаў належалі розным краінам, як Ракаў зрабіўся месцам, дзе працавалі сто рэстаранаў і кавярняў з аркестрам. Арганізатары таксама разважалі, як астраномія дапамагае ў крымінальным бізнесе і ў каханні, чаму «мінская» трылогія называецца «зладзейскай» і што трэба ведаць пра Мінск – крымінальную сталіцу рэгіёну. Як перайсці мяжу між бульварным чытвом і высокім пісьменствам, абмінуўшы ўсе літаратурныя пасткі? – адказ на гэтае пытанне ўдзельнікі шукалі разам.

Скарыстаная інфармацыя з сайтаў газет «Гарадоцкі веснік», «Свіслацкая газета», наведаная ў Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Польскага Інстытута ў Мінску

Разам з Тарасам

Свята Традыцыі – «Берагіня»

З мінулага ў будучыню

Сучасная сусветная культура – гэта гэта мноства самабытных культурараў, якія знаходзяцца ў дыялогу і ўзаемадзеянні адна з адной. Пры гэтым дзяло і ўзаемадзеянне адбываюцца не толькі па восі цяперашняга часу, але і па восі «мінулае – будучыня». І тут асаблівае месца належыць Беларусі.

Спецыфіка культурнай сітуацыі ў Беларусі заключаецца ў існаванні да гэтага часу на нашай зямлі старажытнага пласта культуры, які ў найбольшай ступені пазначаны нацыянальнай адметнасцю і непаўторнасцю. Зберагчы гэтае багацце, перадаць яго наступным пакаленням – задача, якая ў Беларусі не губляе сваёй актуальнасці ўжо не першае стагоддзе.

Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня» якраз і з'явіўся найбольш удалай

спробай вырашэння гэтай задачы. Фестываль існуе ўжо больш за 20 гадоў і за гэты час набыў рысы нацыянальнага фестывалю традыцыйнай культуры.

Глыбінная значнасць «Берагіні» для нацыянальнай культуры Беларусі згуртавала вакол яе найлепшых прадстаўнікоў беларускай інтэлігенцыі – грамадскіх дзеячаў і дзеячаў культуры і мастацтва, навукоўцаў самых розных народознаўчых спецыяльнасцяў, кампазітараў і паэтаў, пісьменнікаў, выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў, работнікаў культуры, педагогаў – словам, велізарную колькасць руліўцаў беларушчыны.

Практыка паказала, што фестываль аказаўся не проста патрэбным. На яго аснове вырастае шырокі фальклорны рух, які аб'яднаў людзей розных узростаў, сацыяльных груп і прафесій, стаў рухам павагі і любові да традыцыйнай культуры свайго народа. І гэта найлепшы доказ неўміручасці карэннай культуры беларусаў, надзея на яе шчаслівы гістарычны лёс.

Тамара ВАРФАЛАМЕЕВА,
этномузыкалаг, кандыдат
мастацтвазнаўства

Танец «Мікіта»

Рудабельскі «ключ» для спадчыны

Прыемна, што ў сучасным глабалізаваным свеце мы здольны назіраць форум карэннай культуры, які прафесар Ніл Гілевіч апяваў як «гарант вялікай і шчаслівай будучыні нацыянальнага мастацтва ў вольнай, незалежнай Беларусі». Гаворка ідзе пра Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня», на якім заўжды надзвычай разнастайна і годна прадстаўлена карэнная культура нашага народа. Праходзіць ён праз год (з 1999-га) у адметнай па многіх параметрах мясцовасці – прыгожай і маляўнічай беларускай зямлі (цяпер адміністрацыйна назва рэгіёну – Акцябрскі раён Гомельскай вобласці) слаўная сваёй традыцыйнай культурай, носьбіты якой – жыхары навакольных вёсак. Не выяўленнем і стварэннем умоваў далейшага захавання з 1990-х актыўна займаюцца супрацоўнікі і падначалены мясцовага аддзела культуры, ідэалогіі і па справах моладзі, які працяглы тэрмін узначальвала Святлана Беразоўская – таленавіты кіраўнік, тонкі псіхолог і сімпатычная жанчына.

Фестываль «Берагіня», дзе разнастайна прадстаўлена этнамузычная культура Беларусі, ужо адпачатку мадэляваўся яго дырэктарам С. Беразоўскай і аўтарам канцэпцыі, вядомым айчынным этнахарэолагам Міколам Козенкам як эксперыментальная пляцоўка па вывучэнні, падтрымцы і наладжванні пераемнасці ў сістэме мастацтва вуснай традыцыі. Сёння можна адзначыць, што ўплыў фальклорнай фестывальнай дзейнасці быў спрыяльным не толькі для станаўлення і развіцця традыцыйнага мастацтва лакальнага рэгіёну канцэнтрыцы традыцыі, але і для фальклорнага руху краіны цалкам.

Паводле выкладак аналітыкаў, вынік 15-гадовага ўплыву «Берагіні» на сістэму традыцыйнай музыкі вуснай традыцыі Рудабельшчыны і Беларусі ў цэлым акрэслівае няспынны і станаўчы тэндэнцыі развіцця сістэмнай пераемнасці фальклору ў краіне. Аналіз сведчыць, што нягледзячы на катастрофічнае знікненне помнікаў аўтэнтычнага фальклору па ўсёй Бела-

Т. Стружацкі і А. Абрамавіч

русі ўвогуле і на Рудабельшчыне ў тым ліку, на знікненне (на жаль, непазбежнае) яго сталых носьбітаў, пад уплывам фестывальнай дзейнасці штогод з'яўляецца і расце колькасць маладых пераемнікаў фальклору. Вядома, што без сістэмнай шматгадовай фестывальнай дзейнасці – гэта немагчыма.

Каэфіцыент дзейнасці фестывальнага руху ў справе захавання традыцыйнай музычнай культуры Рудабельшчыны і Беларусі ўвогуле, як свядражае выпускніца аспірантуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі даследчыца Юлія Кучвальская, можа разглядацца як велічыня, што стабільна расце прыкладна на 1,8 % у год. Амаль неверагодна, што такія сур'ёзныя зрухі ў айчынай культуры кантралюе заўжды сціплая і самаіранічная Святлана Анатолеўна, якая, фактычна, сваім фестывальным рудабельскім «ключом» адчыніла карэннаму мастацтву беларусаў шлях у трэцяе тысячгоддзе.

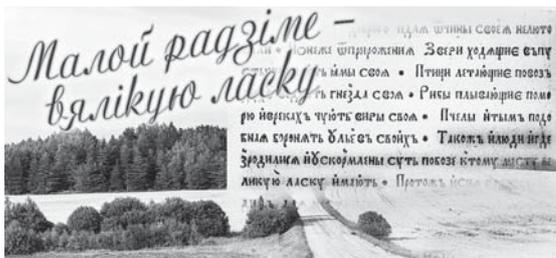
На сучасным этапе маладзёжны фестывальны рух – найбольш эфектыўная і перспектыўная форма трансляцыі фальклору ў асяроддзі новага пакалення Беларусі. Пазітыўную тэндэнцыю вельмі своечасова адзначае старшыня экспертнай групы фестывалю – этнамузыкалаг Тамара Варфаламеева: «Фестываль у Рудабелцы – гэта жывы

арганізм, які дынамічна развіваецца і крок за крокам уключае ў свае імпрэзы ўсё новыя і новыя віды і формы матэрыяльнай і нематэрыяльнай традыцыйнай спадчыны беларусаў і прыцягвае да сябе ўсё больш моладзі».

Дзякуючы «Берагіні» ў краіне наладзілася сістэма правядзення міні-фэстаў, аглядаў-конкурсаў, творчых эстафетаў, цыклаў краязнаўчых мерапрыемстваў, інтэрактыўных фальклорных імпрэзаў, што садзейнічае пошуку мадэлі пераемнасці карэнных мастацкіх традыцыяў ва ўмовах XXI стагоддзя, выяўленню і самарэалізацыі новых талентаў-самаходкаў сярод дзяцей, падлеткаў і моладзі Беларусі. Фестывальны фальклорны рух мяжы XX – XXI стагоддзяў, у авангардзе якога апынулася «Берагіня», стварыў перадумовы для экалагічнай раўнавагі традыцыйнай музычнай культуры краіны на пераломным і нестабільным моманце яе існавання. Пагладваючы на сціплую і самаадданую працу яе дырэктара цягам больш як 20-і гадоў міжволі ўнікае патрэба: пажадаць сёння поспеху выключна ўсім яе пачынанням і як адміністратара, і як чалавека... Беларускай культуры і мастацтву гэта толькі паспярыае.

Вячаслаў КАПАЦЭЙ,
загадчык кафедры этналогіі
і фальклору БДУКМ, дацэнт,
кандыдат культуралогіі

На старонцы скарыстаныя фота з архіва
арганізатараў фестывалю «Берагіня»

Лактышы і вёскі Стараселле быў законавучцелем.

Дыяканам быў 50-гадовы ўдавец Парфірый Васільевіч Булойчык, у Лактышы быў пераведзены 22 чэрвеня 1918 года. Пасвечаны ў дыякана 23 сакавіка 1924 года епіскапам Пінскім і Палескім Аляксандрам. З'яўляўся

святара Стэфаніда Іванаў-на Яневіч, якая карысталася сіроцкім надзелам і працавала з 1921 года настаўніцаю ў мясцовай школе.

Прастаяўшы крыху больш за 100 гадоў, у 1965 годзе царква была разабраная. Ад яе засталіся толькі паўразбураны пад-

гэтага цэлы тыдзень у вёску не вазілі хлеб. Калі ўсё ж прывезлі хлеб, то ўся вёска выстраілася ў чаргу. З другога боку вёскі пад'ехалі некалькі машынаў з рабочымі, якія пачалі разбураць царкву. Вакол іх стаяла міліцэйскае ачапленне, каб мясцовыя жыхары не заміналі разбуранню. Пасля разбору царквы ўсё каштоўнае пагрузілі ў машыны і вывезлі ў Ляхавічы». У канцы 1980-х гадоў званіцу для лепшага захавання абабілі нярыфленым шыферам.

Новая невялікая па памерах Свята-Мікалаеўская царква ў вёсцы Лактышы першае вялікае богаслужэнне прыняла 19 студзеня 2008 года. З гэтага дня пачаўся адлік новага жыцця хрысціянскай святыні. Праваслаўны храм размясціўся ў адным з былых будынкаў старой школы. Будаўніцтва працягвалася каля двух гадоў. Адным з ініцыятараў аднаўлення святыні ў Лактышах стаў мясцовы жыхар Аляксандр Матусевіч, якому, каб сабраць неабходныя сродкі, давалася некалькі разоў хадзіць па хатах. Акрамя грашовай дапамогі, шмат чаго на ўнутранае аздабленне царквы прыносілі самі людзі. Амаль усе абразы – падарункі лактышоўцаў. А ўрадзэнка вёскі Ніна Матусевіч (цяпер жыхарка Мінска), калі даведлася, што на малой радзіме аднаўляюць царкву, напісала дваццаць абразоў на ўсе асноўныя гадавыя святы і падаравала Лактышоўскаму храму.

*Віталь ГЕРАСИМЕНА,
галоўны захавальнік фонду
Ганцавіцкага раённага
краязнаўчага музея*

Гісторыя хрысціянскага доўгядства ў вёсцы Лактышы

*(Заканчэнне.
Пачатак у № 23)*

Згодна з Памятнай кнігай 1901 года прыход налічваў 2 373 чалавекі: 1 171 мужчына, 1 202 жанчыны. Святаром на той час быў Ананій Яневіч, які закончыў Мінскую духоўную семінарыю, служыў з 1889 года і меў набедранік. Псаломшчыкам быў Васіль Кунцэвіч, які навучаўся ў Мінскім духоўным вучылішчы. Пры царкве размяшчалася прыходская школа, пабудаваная ў 1884 годзе, настаўнікам быў Міхаіл Лукашэвіч.

Царква была вырашаная ў плане падоўжаным крыжам, з купалам над гонтавым чырвонай афарбоўкі дахам. Сцены жоўтай афарбоўкі чляніліся радам аконных праёмаў. Мела два ўваходы. Унутры апсіды без рызніцы вылучалася старажытным дашчаным двух'ярусным іканастасам на трывацца абразоў.

З Кліравай ведамасці за 1931 год вядома, што царква ў Лактышах была ў добрым стане. У 1925 годзе ўсярэдзіне і знадворку афарбаваная алейнымі фарбамі. Начыння ў царкве недастаткова. Рэвіндыкацыя (працэс знішчэння ці перадачы маёмасці праваслаўнай царквы ва ўласнасць рымска-каталіцкага касцёла ці мясцовай улады. – «КГ») у прыходзе не было. Служылі святар і псаломшчык. Жалаванна святар атрымліваў 480 злотых, псаломшчык – 120 злотых. Скарбоначных даходаў за 1931 год атрымана 125 злотых. Зямля пры царкве: 2,5 га, каля могілак 1,1 га, ворная 15,4 га, сенакосная 13,7 га, няўдобоца – 3,9 га; знаходзілася на 26-і ўчастках не далей за 11 км ад царквы. Усяго 36,6 га не вельмі якаснай зямлі; сярэдні даход ад яе складаў 300 злотых у год. Дамы для прычту былі пабудаваныя ў 1902 – 1905 гадах за кошт каз-

Адзіны зvon, што захавалася, на старой званіцы

ны і складалі ўласнасць царквы. Пабудовам патрабаваўся капітальны рамонт. Халодныя пабудовы – трухлявыя.

У прыходзе знаходзіліся две царквы, якім быў патрэбны рамонт, капліц не было; меліся пачатковыя школы ў сяле Лактышы і вёсках Навозы, Нач, Стараселле і Драбаўшчына. Царкоўная бібліятэка налічвала 56 тамоў кніг.

31 верасня 1929 года пасаду царкоўнага старасты займаў Піліп Іванавіч Бондар. Царкоўна-прыходскі савет выбраны 8 верасня 1921 года, а 2 кастрычніка 1923 года пераназваны ў царкоўнае апякунства.

Настаяцелем царквы з'яўляўся 49-гадовы Міхаіл Сямёнавіч Шаваль. У розныя часы быў узнагароджаны набедранікам, скуф'ёю, камілаўкай, наперным крыжам. 4 жніўня 1912 года епіскапам Слуцкім Іаанам прызначаны святаром у Хатыніцкую царкву. А 26 жніўня 1917 года паводле прашэння пераведзены ў Лактышоўскую царкву. З казны атрымліваў 40 злотых. У пачатковых школах сяла

заканавучцелем у пачатковай школе вёскі Навозы. Парфірый Васільевіч быў ўдзельнікам Першай сусветнай вайны, узнагароджаны срэбнымі медалямі.

У Лактышах таксама жыла ўдава папярэдняга

мурак ды старая званіца. Вось што ўспамінае жыхар вёскі Лактышы Іосіф Міхайлавіч Мышкавец: «Адночы з Ляхавічаў прыехалі рабочыя для разбурання царквы. Аднак мясцовыя жанчыны не далі ім зрабіць гэта. Пасля

Новая Свята-Мікалаеўская царква ў вёсцы Лактышы

«Забужанцы»

(Заканчэнне.
Пачатак у № 23)

У лютым 1945 года ў выніку рашэнняў Ялцінскай канферэнцыі змянілася палітычная карта свету. Новыя рубяжы паміж СССР і Польскай Рэспублікай былі вызначаныя Дагаворам аб савецка-польскай граніцы. Але яшчэ да афіцыйнага падпісання дакумента намечаныя да перадачы зямлі дэ-факта ўжо перайшлі ва ўпраўленне Часоваму камуністычнаму ўраду Польшчы.

Было дамоўлена, што з 9 верасня 1944 года будзе праходзіць спрошчаны абмен жыхарамі памежных тэрыторыяў. Людзі пакідалі свае дамы і зямельныя надзелы. Спецыяльныя камітэты праводзілі ацэнку іх маёмасці і выдавалі часовыя дакументы. На тэрыторыі Беларусі па такой жа схеме пакідалі свае дамы палякі. Сем'ям, што пераехалі на новае месца жыхарства, падбіралася гаспадаркі, прыкладна роўныя па кошце пакінутым. Вось пра гэта і быў складзены акт, з якога і пачалося нашае даследаванне.

Але перад тым, як пераехаць у Беларусь,

Іосіф Замулка

праваслаўным сем'ям Бяльскага і Гайнаўскага паветаў давялося прайсці яшчэ адно выпрабаванне – нацыяналізм. Адразу пасля вызвалення ўсходняй Польшчы ў прыгранічных раёнах пачалі дзейнічаць падпольныя ўзброеныя атрады, якія пераследавалі праваслаўных жыхароў польскіх вёсак.

Апісваць, што адбывалася на гэтых тэрыторыях у 1944 – 1946 гадах, не буду – гэта тэма асобнага даследавання. Чытачам раю знайсці ў інтэрнэце і паглядзець дакументальны фільм «Сярожа» рэжысёра Юрыя Каліны, які падрабязна распавядае пра гэтыя падзеі.

Перад праваслаўнымі жыхарамі Палінова паўстала рэальная пагроза жыццю. Пасля таго, як у суседняй вёсцы ў адну ноч увосень 1944 года спалілі праваслаўны храм і забілі некалькі сялянаў, практычна ўсе ацалелыя адправіліся ў дарогу. А вёска Палінова да канца 1990-х гадоў і зусім знікла з мапы Польшчы.

З невядомай прычыны сям'я Міхаіла спачатку апынулася ў Адэскай вобласці. І толькі ўвосень 1946 года яны вяртаюцца да сваякоў у Камянецкі раён. Месцам іх новага жыхарства стала вёска Пелішча. Чаму менавіта яна? Проста шмат жыхароў вёскі – палякаў па нацыянальнасці, якія кампактна жылі тут да Другой сусветнай вайны, – пераехалі ў Польшчу, пакінуўшы тут свае дамы і зямельныя надзелы.

У гэты час тут ужо жыло некалькі сем'яў з Палінова. Гэта Сцяпан і Антаніна Замулкі, браты Іосіф і Аляксандр Скарукі, Міхаіл і Марыя Пыжыкі, Іосіф і Тэафілія Жукі, Надзея і Іосіф Замулка з дачкой Галінай, Спепаніда і Мікалай Нарумюкі. Усяго 12 сем'яў, разам з дзецьмі – больш

Іосіф і Тэафілія Жукі

за 50 чалавек. Да іх далучыліся Марыя і Міхаіл Раманюкі. І да гэтых сем'яў адразу ж прыляпілася вясковая мянушка «забужанці» – што прыехалі з-за Буга.

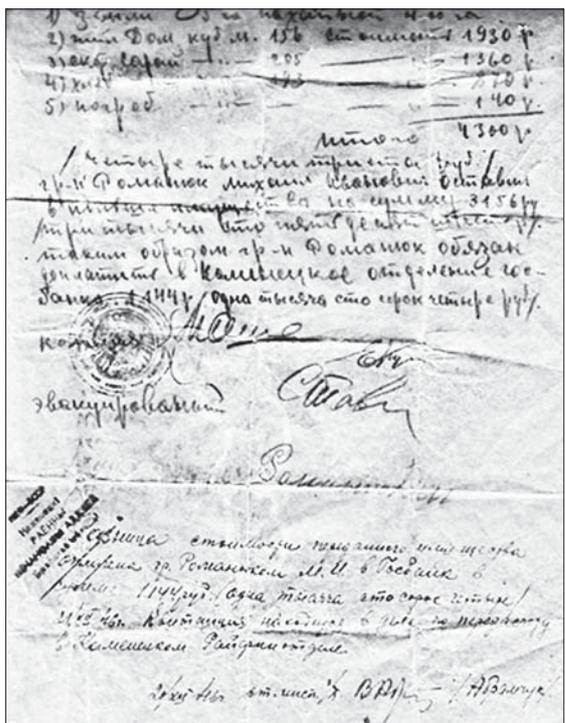
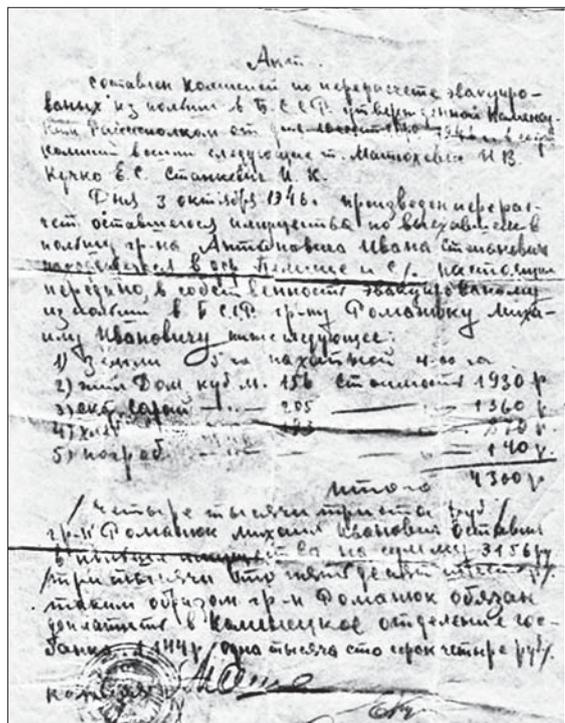
Але людзі не крыўдзіліся. Пасля доўгіх выпрабаванняў яны былі ўпэўненыя ў заўтрашнім дні і адразу ж узяліся за працу: адрамантавалі жыллё, завялі гаспадарку, ад

1949 года пачалі працаваць у калгасе. Усе яны знайшлі сваё месца ў жыцці. Напрыклад, Іосіф Скарук быў абраны першым старшынём калгаса ў Пелішчы, а Міхаіл Раманюк стаў калгасным брыгадзірам.

На жаль, ніхто з дарослых перасяленцаў не дажыў да сённяшняга часу. З «нашай сям'і» Міхаіл памёр у 1962 годзе, яго жонка Марыя і старэйшы сын Антон – у 1999-м, сын Аляксандр доўгі час працаваў старшынём калгаса імя Кірава ў нашым раёне і памёр у 2003 годзе. Юлія не стала два гады таму. Але жывуць у вёсцы дзеці і ўнукі «забужанцаў», якія і дапамаглі па крупінках узнавіць гэтую гісторыю.

Дакумент, з якога пачалося нашае даследаванне, заняў сваё месца ў школьным музеі. Гэта наша гісторыя – гісторыя дзяржавы, гісторыя вёскі Пелішча, гісторыя асобнай сям'і. Толькі ў адрозненне ад гісторыі з падручніка гэтую гісторыю можна ўзяць у рукі і патрымаць. А значыць – яна жывая і зразумелая.

Васіль АРАБЕЙКА,
кіраўнік краязнаўчага гуртка
«Мая вёска»
Пелішчанскай сярэдняй школы,
Камянецкі раён

«Акт аб перадачы маёмасці грамадзяніну, які прыбыў на пастаяннае месца жыхарства ў вёску Пелішча»

Выступае Віктар Карасёў

Надзвінцы пра Вялікую Айчынную вайну

Дар'я ПРОХАРАВА

«Урочышча Пяскі»

У Полацку, на ўскраіне горада,
было знішчана 40 тысячаў
ваеннапалонных і мірных жыхароў.
Цяпер тут узведзены
мемарыяльны комплекс
«Урочышча Пяскі»

*Я дакрануся да зямлі,
Якая выцёрпела гора,
Ў якую тысячы ляглі,
Па ёй крыві лілося мора.*

*І гэта мой радзімы край,
Мая спрадвечная старонка,
Такі зямны і ціхі рай,
Дабра і шчодрасці скарбонка.*

*Іду ва ўрочышча Пяскі,
Дзе жыцці абрываўлі кулі,
І сэрца боль бярэ ў ціскі,
Хоць і дзясяткі год мінулі.*

*Стаіць тут Памяці сцяна,
Увесь абшар, як на далоні.
Людзей тут нішчыла вайна
У жудасным сваім палоне.*

*І на схаваны боль і жах
Зямлёй у чорныя часіны
Нам адукаецца ў Пясках
Адчай жалобны жураўліны.*

*Цяпер ў Пясках, дзе сосен сон
І дзе пясок такі гарачы –
Святой капліцы вечны зvon
Плыве у малітоўным плачы.*

Антаніна ПІВАВАРЧЫК

Усім смярцям наперакор

Герою Савецкага Саюза
Зінаідзе Тусналобай-Марчанка

*Шалёна біў свінцовы град,
Ад жалю плакалі аблокі,
Крывёю мойся снег глыбокі
У вайну параненых салдат.*

*Наперакор смярцям вялі
Баіцы сваю разведку боем,
Абледзянелым снежным полем
Змагацца з ворагам ішлі.*

*Ішла і Зіна з імі ў бой,
Салдат ад смерці ратавала
І, рызыкуючы сабой,
Свайго жыцця не шкадавала...*

*Папльў чырвоны небасхіл,
Пякучы боль працяў ўсё цела,
Ад страху сэрца халадзела,
Паўці ёй не хапала сіл.*

*Пад снежным покрывам зямлі,
Падобнае крывавай лёдзіне,
Знявечанае цела Зіны
Сярод загінулых знайшлі.*

*Яе прывезлі ў шпіталь.
Пасля шматлікіх аперацый
Ёй трэба жыць, цярыць, змагацца.
І мець характар, нібы сталь...*

*Ў вачах затойваючы страх,
Як немаўлятка яна стала,
Сябе ад смерці ратавала,
Уся у марлі і бінтах.*

*Здаецца, быццам увесь свет
Заслалі слёзы яе маці
У родненкай бацькоўскай хаце,
Пакінуўшы у сэрцы след.*

*Застаўшыся без рук і ног,
Жыла у думках, успамінах,
Аб тых, хто у баі загінуў,
Хто з пекла выбрацца не змог.*

*Дзяўчына брала для сябе
Рэкорды і вышыні з боем,
З надзеяй, невыносным болем
Ў жыццёвай вечнай барацьбе.*

*З цяргеннем, моцнай сілай волі,
Як цуд свой ранак сустракала,
Спявала, плакала, кахала,
І Бог ёй шчасце даў і долю.*

*З ёй думак светлых пачуццёў
Пранёс каханы і адзіны,
Пражыў ён з любай жонкай Зінай,
Як Божы дар, адно жыццёў.*

*Не спадзявалася сама –
Адкуль ўзяліся толькі сілы?
Дзяцей у шчасці нарадзіла,
І даражэй за іх няма.*

*Герою Зорку атрымала
За легендарны подзвіг свой,
Жыццёвым прыкладам прызвала
Стаяць за мір усёй душой.*

Валянціна СОПКАВА

Балада пра Сашу

Алесею Савіцкаму

*У вайну цётка Зіна – нясмелы падлетак,
Дабайляла употай узор сціпрых кветак,
Партызанам вязалішы ісподкі, ішкарэткаі,
А сама ўспамінала пра хлопца з разведкі.
І шпталла пасля, тыя рэчы звязалішы:
– Ну, а можа, для Сашы, а можа, для Сашы...*

*А здаралася як перадыху часіна,
Босай летам на танцы прыходзіла Зіна.
І ў вайну танцавалі – жыццё сваё брала –
Толькі Зіна ціхенька ў куточку стаяла.
Любавалася хлопцам, у думках казаўшы:
– О, які ж ты прыгожы ды спрытны, мой Саша!*

*Запрасіў яе Саша на танац аднойчы,
Узняла на яго свае светлыя вочы,
І пайшла на фактот у сукеначы зрэзнай,
Захацела яму быць заўсёды патрэбнай.
Толькі мроіла: «Гэта вясна будзе наша!
Любы, любы мой Саша. О, любы мой Саша!»*

*А калі партызаны ішлі на заданне,
Іх чакала ў трызве яна да святання
Ды ў распачы рукі парою ламала
І жыцьвін вярнуцца ўсім ім жадала.
І малілася зноў, пад іконкай упайшы:
«Беражы сябе Саша, беражы сябе, Саша!»*

*Вось пайшоў ён на фронт, бо пазвала Айчына...
Доўга вестак чакала, смуткуючы, Зіна.
Ёй, здаецца, шумелі лясы Беларусі:
«Я вярнуся сюды, з перамогай вярнуся!»
Да забітых, параненых сэрцам прыпаўшы,
Паўтарала ў журбоце: «А толькі б не Саша!»*

*Адгрымела вайна, ды чакала ўсё Зіна,
Колькі раз абляталі палёткі змяніна...
Вось пачула пра Сашу, што ён ажаніўся,
Што пісьменнікам ён знакамітым зрабіўся.
«Слава Богу, жыцьві!» – са слязою сказаўшы,
Уздыхнула яна: «Дай жа, Бог, табе, Саша!»*

Народнае літаратурнае аб'яднанне «Надзвінне» г. Полацка ўжо другі год ажыццяўляе праект «Суладдзе: выхаванне паэзіяй», мэта якога – садзейнічаць ўстановам адукацыі краю ў выхаванні шматбаковай і гарманічнай асобы праз знаёмства з паэтамі і іх творами, далучэнне навучэнцаў да свету культуры, развіццё іх мастацкага густу шляхам фармавання цікавасці да паэзіі. Вядома, фармаванне патрыятызму з'яўляецца адной з асноўных задачаў праекта, асабліва што тычыцца тэмы Вялікай Айчынай вайны ў нашым краі.

Сярод мерапрыемстваў, прысвечаных гэтай тэме, прайшлі тэматычныя вечарыны «Надзвінцы-франтавікі і партызаны» (СШ № 10 імя У. Азіна), творчая сустрэча «Словам і зброяй: пісьменнікі Беларусі – удзельнікі Вялікай Айчынай вайны» (СШ № 1), а з дзецьмі з Полацкага сацыяльнага прытулку правялі літаратурную сустрэчу «Песні і вершы пра Вялікую Айчынную». Асабліва многа зрабіў у гэтым накірунку краязнавец, былы вайсковец, потым настаўнік гісторыі, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, лаўрэат літаратурнай прэміі імя Петруся Броўкі Віктар Карасёў, які выступіў з цыклам тэматычных сустрэчаў пра Вялікую Айчынную вайну на Полаччыне «Каб помнілі...» перад навучэнцамі полацкіх каледжаў: медыцынскага, ляснога, гандлёва-эканамічнага. Яркая і запамінальная была літаратурная вечарына «Надзвінцы пра Вялікую Айчынную вайну». Некаторыя выступленні гарадскога праекта «Вершы над горадамі» былі прысвечаныя тэме Вялікай Перамогі.

Удзельнікамі нашага літаратурнага аб'яднання напісана шмат твораў на гэтую тэму, таму напярэдадні 75-годдзя Вялікай Перамогі мы прынялі актыўны ўдзел у міжнародных, рэспубліканскіх і гарадскіх літаратурных конкурсах, прысвечаных гэтай даце.

Многія надзвінцы пішучь вершы і прозу пра герояў Полаччыны. Напрыклад, Антаніна Піваварчык напісала верш-прысвячэнне «Усім смярцям наперакор» пра Зінаіду Тусналобай-Марчанка – Герою Савецкага Саюза, легендарную медсястру, якая вынесла з поля бою многа салдатаў і афіцэраў, сама была параненая, засталася без рук і без ног, але знайшла ў сабе сілы і на жыццёвы подзвіг – нарадзіла і выхавала дваіх дзяцей. «Балада пра Сашу» напісаная аўтарам гэтых радкоў паводле аповеду жыхаркі в. Лесава, дзе ў атрадзе «Бальшавік» ваяваў будучы пісьменнік Алесь Савіцкі, дарэчы, таксама надзвінец. Менавіта А. Савіцкі аднавіў працу літаратурнага аб'яднання «Надзвінне» пасля вайны, і цяпер на Полаччыне заснаваная літаратурная прэмія яго імя. А маладая паэтка Дар'я Прохарава, якая, як і многія палачане, прымала ўдзел у добраўпарадкаванні мемарыяльнага комплексу «Урочышча Пяскі», пад уражаннем таго, што непасрэдна дакранулася да гісторыі вайны ў нашым краі, напісала вершы «Урочышча Пяскі» на беларускай і рускай мовах. Паэтка і празаік Любоў Міхайлава жыве ў в. Фарынава, дзе ў лясках дзейнічала партызанская брыгада імя К.Я. Варашылава пад кіраўніцтвам Дзмітрыя Цябута, – пра гэтыя яе вершы і проза. Пісалі пра ваенныя падзеі на Полаччыне Уладзімір Тачыла, Ала Іванова, Тамара Прахарэнка, Аркадзь Ефішэнка, Ала Швайко і іншыя. Некаторыя творы прапаную любімай «Краязнаўчай газеце».

Валянціна СОПКАВА,
кіраўнік народнага літаратурнага
аб'яднання «Надзвінне»

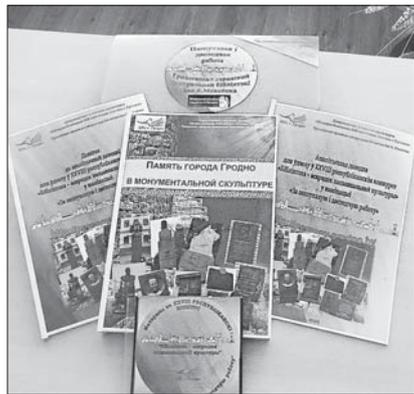

Вызначаныя пераможцы XXVIII рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры»

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

Найбольшая колькасць працаў была прадстаўленая ў намінацыі «За пошукавую і даследчую працу» – 11.

Першае месца сярод гарадскіх і раённых бібліятэк заняла Гродзенская гарадская цэнтральная бібліятэка імя А. Макаёнка за значную пошукавую і даследчую працу па вывучэнні аб'ектаў манументальнай скульптуры, знаёмства з лёсам людзей, падзеяў, што ўваквечаныя ў помніках, мемарыяльных дошках і знаках. Вынікам гэтай працы стала выданне біябібліяграфічнага даведніка «Памяць горада Гродна ў манументальнай скульптуры» і адкрыццё для аддаленага карыстальніка электроннага інфармацыянага рэсурсу «Манументальная памяць горада Гродна». Рэсурс паспеў трываць «прапісання» ў прасторы інтэрнэту. Спасылкі на яго размешчаны на сайтах Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы г. Гродна, Гродзенскага гарвыканкама, навуковай бібліятэкі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, на партале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Лепшай сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк у гэтай намінацыі стала Казлоўская сельская бібліятэка Светлагорскага раёна за рэалізацыю 12-і краяўдзельнага праектаў, скіраваных на далучэнне дзяцей і падлеткаў да памяці продкаў, багатай і цікавай гісторыі сваёй мясцовасці. Найбольш значныя з іх: «Музей малой радзімы як увабленне памяці пакаленняў», «Парк памяці», «#НіколіЗноў», «Зніклія, але не забытыя», «10 імён Казлоўкі», «Казлоўка. Кропка на карце» і г.д. Вынікам вялікай даследчай працы бібліятэкі стала адкрыццё музея малой радзімы і помніка парычанам, загінулым у гады Вялікай Айчыннай вайны; выданне кнігі «Блізкае далёкае: гісторыя населеных пунктаў Парыцкага сельскага Савета» і «Чырвоная кнігі Светлагорскага раёна»; стварэнне 10-і ўласных электронных рэсурсаў.

На другое месца ў гэтай намінацыі вылучана Ганцавіцкая цэнтральная раённая бібліятэка імя В.Ф. Праскурава за плённую пошукавую і даследчую працу па захаванні гістарычнай і культурнай спадчыны раёна праз рэалізацыю праекта «Вартыя памяці людской...» – па ўшанаванні памяці людзей, якія ўнеслі значны ўклад у гісторыю развіцця Ганцавічыны. Праект прадугледжваў напісанне бібліятэкарамі невялікіх нататак у раённую газету «Савецкае Палессе» пра сваіх землякоў, якія шмат зрабілі для развіцця родных вёсак і Ганцавічаў, пакінулі добры след пасля сябе. За час рэалізацыі праекта было напісана 16 нататак, яны ўвайшлі ў зборнік «Вартыя памяці людской...». Гэты праект мае працяг і сёння.

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк лепшай прызнана Сасноўская сельская бібліятэка Віцебскага раёна за прадстаўлены імідж-праект «Радавод уладальнікаў зямлі сасноўскай». У ім вывучаны радавод землеўладальнікаў Магучых і Шавярноўскіх, нашчадкі якіх жывуць цяпер у Расіі і Польшчы. Так, бібліятэкар адшукала прамога нашчадка роду Магучых у 6-м пакаленні – Андрэя Анатольевіча Магучага, рэжысёра Санкт-пецярбургскага Вялікага драматычнага тэатра імя Г.А. Таўстанова; даведлася аб жыцці Уладзіміра Шавярноўскага, ваеннага інжынера-архітэктара, які жыў у Санкт-Пецярбургу і па ўласным праекце пабудоваў прыгожы дом-сядзібу ў нашым краі для сваёй маці.

Дыплом трэцяй ступені ў гэтай намінацыі прысуджаны Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя А.І. Герцэна г. Гомеля за ажыццяўленне доўгатэрміновых краяўдзельных праектаў: літаратурна-мастацкага салона «Сустрэчы на Замкавай», што з'яўляецца цэнтрам стасункаў творчай інтэлігенцыі горада і створаны для ўсіх, хто цікавіцца мясцовым літаратурным працэсам; Музея аўтографу, дзе сабрана больш за 2 000 аўтографу выдатных людзей і які працуе як мастацкая галерэя; шэрага іншых. Тут створаная электронная паўнотэкставая база дадзеных «Віртуальны музей аўтографу», якая змяшчае інфармацыю аб персаналіях і дарыльшчыках, звесткі аб абставінах дарэння, тэксты аўтографу.

Лепшай сярод бібліятэк, што размешчаныя ў сельскай мясцовасці, стала Лунінская сельская бібліятэка Лунінецкага раёна за плённую пошукавую дзейнасць па даследаванні і папулярызацыі матэрыялаў ураджэнца вескі Лунін – журналіста, пісьменніка

і даследчыка Мікалая Васільевіча Елянеўскага (1948 – 2003), стварэнне электроннага рэсурсу «Творческие поиски Николая Еленевского». Па ініцыятыве пісьменніка ў вёсцы Лунін быў пакладзены пачатак правядзення абласнога літаратурнага свята «Лунінская восень», вывучэння ўнікальнай працы «Беларуская граматыка» святара, мовазнаўцы Платона Ціхановіча (1838 – 1922). Гэта першая беларуская граматыка, у аснове якой ляжыць мова палешукоў. У бібліятэцы створаны музейны куток М.В. Елянеўскага з унікальнымі рэдкімі выданнямі яго калекцыі.

У намінацыю «За падтрымку і развіццё чытання» былі прадстаўлены 9 працаў.

Першае месца сярод гарадскіх і раённых бібліятэк журы прысудзіла Нясвіжскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя П. Пранузы за сістэматычную і мэтанакіраваную працу па далучэнні дзяцей і бацькоў да чытання і рэгулярнага наведвання бібліятэкі, адраджэнне традыцыі сямейнага чытання, рэалізацыю культурна-асветніцкага праекта «Бібліякроха» (2017 – 2019). У рамках праекта праведзена шмат мерапрыемстваў для дзяцей-дашкольнікаў, якія падтрымліваюць і развіваюць цікавасць да кнігі, чытання і бібліятэкі праз гульні. Працу над праектам бібліятэкары працягваюць.

Сярод бібліятэк, што размешчаныя ў сельскай мясцовасці, лепшай прызнана Баранавіцкая цэнтральная раённая бібліятэка імя Я. Чачота за фармаванне актыўнага мясцовага культурнага асяроддзя і стварэнне лічбавай медыяпрасторы праз рэалізацыю бібліятэчных праектаў «Вяртаем вялікія імёны» (2018 – 2019) і «Адкрываем новыя імёны» (2018 – 2019). У рамках праектаў бібліятэкары актыўна прапа-

гандавалі жыццё і творчасць Адама Міцкевіча і знаёмлілі з творчасцю сучасных беларускіх аўтараў, у тым ліку аўтараў Баранавіцкага рэгіёну. У рабоце над праектамі былі паспяхова выкарыстаныя інтэрактыўныя формы правядзення масавых мерапрыемстваў: вэб-квэсты, квэст-гульні, прэзентацыі кніг, закладкі з QR-кодамі і інш.

Другую прэмію сярод гарадскіх і раённых бібліятэк атрымала Слонімскага раённая бібліятэка імя Якуба Коласа за інавацыйнае напісанне, формы і метады актыўнага прасоўвання кнігі ў чытацкае асяроддзе. Месцам збору краяўдзельных матэрыялаў і распаўсюджвання літаратурнага краяўдзельнага, цікавых сустрэчаў з пісьменнікамі-землякамі, змястоўных экскурсіяў і аповедаў пра беларускія выданні стаў першы ў Гродзенскай вобласці музей беларускай кнігі, што змяшчае матэрыялы пра Якуба Коласа і вядомых слонімскаўскіх пісьменнікаў. У рамках распрацаванага праекта «Свята слова, свята кнігі» ў бібліятэцы адбыліся Коласаўскія чытанні, прысвечаныя Дню беларускага пісьменства і 75-годдзю з Дня заснавання бібліятэкі. Падрыхтаваны і прадстаўлены на сайце бібліятэкі фактаграфічныя краяўдзельныя базы дадзеных уласнай генерацыі: «Літаратурная Слонімішчына» і «Знакамітыя людзі Слонімішчыны».

Сярод бібліятэк, што размешчаныя ў сельскай мясцовасці, лепшай адзначана Бабіцкая сельская бібліятэка Чачэрскага раёна за азначанае чытачоў з гісторыяй роднага краю, выхаванне пачуцця гонару за слаўнае мінулае сваіх землякоў, паважлівае стаўленне да сваіх каранёў, культуры, традыцыяў і звычаяў. У рамках праграмы летніх чытанняў «Кніжолето – кніжонкі чытаць» арганізаваны праект «Библиолужок». На прылеглай да бібліятэкі тэрыторыі дзяцей чакае паплавец чытання, творчыя конкурсы і спартыўныя гульні, майстар-класы па выбаце закладак, выразанні фігурак, квіліngu і інш. Рукі дзяцей аматарскага аб'яднання «Мастерилка» рабіліся паштоўкі і габелены, вышыўка і вязанне, сувеніры і цацкі для выстаўкі, прыгожы падарункі родным і сябрам.

Трэцяе месца заняла Дрыбінская дзіцячая бібліятэка-філіял Магілёўскай вобласці за вывучэнне і захаванне ўнікальнага рамяства Дрыбіншчыны – шапавальства, якое мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь. Дзеці і падлеткі – члены інтэрактыўна-спазнавальнага клуба «Мастерилка» наведваюць майстар-класы па валіянні сувеніраў з авечай воўны. Упершыню ў рамках працы клуба выкарыстаная інавацыйная форма папулярызацыі кнігі – лапбук. Так, зроблены лапбук «Солнышко проснулось», прысвечаны жыццю і творчасці паэта-земляка В.С. Кудлачова. У далейшым плануецца выраб кніжак-раскладанак па творчасці іншых аўтараў-землякоў.

Вольга КАКШЫНСКАЯ,
галоўны бібліятэкар
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

(Заканчэнне ў наступным нумары)

Ліпень

1 – **Мінск абласны тэатр лялек «Батлейка»** (Маладзечна; 1990), лаўрэат і дыпламант рэспубліканскіх і міжнародных тэатральных фестываляў – 30 гадоў з часу стварэння.

2 – **Лісіцын Міхаіл Аркадзевіч (Майсей Айзікавіч; 1920, Віцебск – 2004)**, дзеяч самадзейнага мастацтва, музыкант, дырыжор, педагог, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

3 – **Мікола Арахоўскі (Мікалай Аляксандравіч; 1950, Бярозаўскі р-н – 1997)**, драматург, пісьменнік, лаўрэат тэатральнай прэміі імя Кандрата Крапівы (1997) – 70 гадоў з дня нараджэння.

4 – **Сакалоўскі Уладзімір Лявонцьевіч (1930, Слоніўскі р-н – 2013)**, літаратуразнаўца, перакладчык, даследчык беларуска-нямецкіх культурных сувязяў – 90 гадоў з дня нараджэння.

9 – **Барашкаў Валерыя Васільевіч (1950, Чавускі р-н), педагог, народны настаўнік Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.**

10 – **Астравумаў Сяргей Паўлавіч (1910 – 1991)**, акцёр, рэжысёр, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

10 – **Літаратурны музей Пётруса Броўкі (Мінск; 1980) – 40 гадоў з часу стварэння** (адкрыты для наведвання 29.12.1984).

10 – **Пётра Сергіевіч (Пётр Аляксандравіч; 1900, Браслаўскі р-н – 1984)**, беларускі і літоўскі жывапісец, графік, заслужаны дзеяч мастацтваў Літвы – 120 гадоў з дня нараджэння.

Наступны нумар «Краязнаўчай газеты» выйдзе 10 ліпеня. Да сустрэчы, сябры!

Конкурс «Помнікі побач» ад Фэсту экскурсаводаў

Вы ведаеце, што экскурсіі ў межах традыцыйнага Фэсту экскурсаводаў сёлета ўвесну не адбыліся ў сувязі з пандэміяй COVID-19. З той жа прычыны адмененыя арганізаваныя вандровкі па Беларусі. Шмат хто цяпер застаецца ў самаізаляцыі ці на каранціне. Але нашыя помнікі гісторыі, культуры, дойлідства і прыроды застаюцца побач з намі і патрабуюць нашай увагі. Таму мы сумесна з партнёрамі абвешчваем фота-відэа конкурс «Помнікі побач».

Дастанавіце свае фота- і відэаархівы і дзяліцеся сваімі знаходкамі ды ўражаннем!

Умовы конкурсу:

1. Абраць сваё фота (ад 1 да 5) або відэа (да 5 хв.), дзе адлюстраваны помнік гісторыі, культуры, дойлідства ці прыроды Беларусі.

Гэта можа быць што заўгодна – камень ці балота, дот ці могілка, каліца ці замак. Галоўнае: вы асабіста наведалі гэтае месца. Фота і відэа могуць быць з вамі, вашымі блізкімі або проста сэлфі.

Просім дасылаць у дастаткова добрай якасці (пажадана не менш за 400 на 600 пікселяў).

2. Зрабіць кароткае апісанне гэтага помніка (2-5 сказаў).

3. Абавязкова дадаць кароткую ўласную гісторыю, звязаную з вашай вандровкай, ці вашай ўражанні, ці сямейную легенду, ці нават ўласны верш.

4. Апублікаваць у сваіх сацыяльных сетках: Фэйсбук, ВКонтакте, Instagram – з хэштэгам #помнікіпобач ці #romnikipobach.

Публікацыяў ад аднаго ўдзельніка можа быць некалькі, але ў адной публікацыі – адзін помнік. Калі аўтараў фота, відэа і апісанняў некалькі, пазначце ўсіх. Мы жадаем ведаць усіх герояў нашага конкурсу.

Прызоў будзе некалькі, па адным ад кожнага з арганізатараў.

Пры вызначэнні пераможцаў кожны з арганізатараў будзе прымаць рашэнне сама-

стойна. Але, сярод іншага, будучы ўлічваюцца наступныя крытэрыі:

- помнік малавядомы, а лепш – зусім невядомы;

- цікавае месца, што знаходзіцца зусім побач, але звычайна людзі праходзяць міма, не звяртаючы на яго ўвагі;

- крэатыўнасць падачы матэрыялу (незвычайны ракурс, выбітная гісторыя).

Арганізатары і партнёры конкурсу:

- каманда Фэсту экскурсаводаў <https://m.facebook.com/groups/204141096271556>, <https://vk.com/festguides>;

- Нацыянальнае агенцтва па турызме <https://m.facebook.com/nat.belarusitourism/>;

- Беларускі камітэт ICOMOS <https://www.facebook.com/icomosby/>;

- Беларускі фонд культуры <http://bfk.by/>;

- грамадская арганізацыя «Беларускае таварыства экскурсаводаў і гідаў-перакладчыкаў»;

- турыстычная кампанія «Віаполь» <https://m.facebook.com/Viapol.Belarus/>;

- вандровніцкі клуб «Арт Вандроўня» <https://m.facebook.com/VandrowARTnia/>;

- турыстычная фірма TravelAgency.by <https://www.instagram.com/travelagency.by/>;

- «Наша Ніва» <https://nn.by/>.

Каб сачыць па падзеямі, не прапусціць абвесткі і вынікі конкурсу, вы можаце падпісацца на навіны гэтых суполак.

Конкурс праводзіцца з 10 чэрвеня па 31 ліпеня 2020 г.

Заклікаем вас найперш разбіраць архівы сваіх ранейшых вандровак па Беларусі. А калі вы ўсё ж выходзіце на пешаходную ці роварную прагулку альбо вандруеце з сям'ёй, захоўвайце ўсе правілы бяспекі і сацыяльнага дыстанцыявання!

Паводле паведамлення арганізатараў

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПРАМЫСЛОВАЯ АРХІТЕКТУРА (заканчэнне артыкула). Развіццё прамысловай архітэктуры на тэрыторыі Беларусі звязана са з'яўленнем мануфактураў у 1-й палове XVIII ст. (шклянныя ў Налібаках Стаўбоўскага раёна і Урэччы, шаўковых паясоў у Слуцку, суконная ў Нясвіжы і інш.). Драўляныя 1-павярховыя, простыя паводле аб'ёмна-планіровачнага вырашэння будынк мануфактураў пастаўлены ў 2-й палове XVIII ст. у Гродне, Паставах, Нясвіжы і інш. У канцы XIX – пачатку XX ст., калі ў прамысловай архітэктуры пачалі выкарыстоўваць новыя будаўнічыя матэрыялы (чыгун, пракатнае жалеза, бетон, жалезабетон), пабудаваныя шэраг буйных прамысловых прадпрыемстваў (пераважна на берагах рэк або побач з чыгункай) – папяровая фабрыка ў Добрушы, лёнапрадзільная фабрыка «Дзвіна» ў Віцебску, суконная фабрыка ў в. Парэчка Пінскага раёна і інш. У першыя гады Савецкай улады рэканструяваныя старыя, пабудаваныя новыя

фабрыкі і заводы, пошук новых архітэктурных формаў у прамысловай архітэктуры вёўся ў кірунку стварэння архітэктурнага вобраза лаканічнымі і простымі мастацкімі сродкамі. У 1930-я гг. пашырылася комплекснае праектаванне, больш шырокае ўжыванне металу, жалезабетону дало магчымасць якасна змяніць формы і аблічча прамысловага будынка. Шматпратэжныя карпусы з вялікімі пралётамі, выразнай архітэктурнай кампазіцыяй і дакладнай арганізацыяй унутранай прасторы будаваліся без лішніх дэкаратыўных дэталей у афармленні фасадаў (панчошна-трыкатажная фабрыка імя КІМ у Віцебску, фабрыка штучнага валакна ў Магілёве, фанерна-дрэваапрацоўчы камбінат у Бабруйску). У Вялікую Айчынную вайну большасць пабудоваў прамысловай архітэктуры разбураныя.

Пасля вайны аднаўленне фабрык і заводаў вялося адначасова з узвядзеннем новых будынкаў, расшырэннем і абсталяваннем новай тэхнікай. Пабудаваныя аўтамабільны і

трактарныя заводы-гіганты ў Мінску, буйныя прадпрыемствы радыётэхнічнай, прыладабудуўнічай, паліграфічнай прамысловасці. Вырасла значэнне прамысловай архітэктуры як горадаўтваральнага фактара, у гарадах створаныя прамысловыя зоны, звязаныя з сямейнымі тэрыторыямі ў адзіную сістэму. У 1950-я гг. палешанае аб'ёмна-планіровачнае вырашэнне вытворчых будынкаў, пастаўлены першы ў Беларусі паўназборны шматпавярховы вытворчы будынак – галоўны корпус гадзіннікавага завода ў Мінску. У кампазіцыі фасадаў выкарыстоўваліся розныя элементы класічнай спадчыны (будынк мінскіх паліграфічнага камбіната і завода электронных вылічальных машын). З канца 1950-х гг. пашырыліся блакіроўка будынкаў прамысловых прадпрыемстваў, уніфікацыя і тыпізацыя іх кан-

струкцыяў, стварэнне карпусоў пад адным дахам (будынак Брэсцкага дыванавага камбіната), аб'яднанне асобных прадпрыемстваў у буйныя збалаваныя комплексы (будынк Брэсцкага электрамеханічнага завода, Брэсцкага электраліфтавага завода, комплекс харчовых прадпрыемстваў у раёне Дразні ў Мінску, электравымяральных прыладаў у Віцебску, штучнага валакна ў Светлагорску і інш.). У 1960 – 1970-я гг. пабудаваны буйныя аб'екты вытворчых аб'яднанняў «Палімір» імя 50-годдзя БССР у Наваполацку, «Хімвалакно» імя У. Леніна ў Магілёве, «Азот» імя С.В. Прытыцкага ў Гродне, «Беларуськалій» імя 50-годдзя СССР у Салігорску, «Бабруйскшына» ў Бабруйску, «Аршанскі льнокамбінат» у Оршы, «Гідрааўтаматыка» ў Гомелі і інш.

Для сучаснай прамысловай архітэктуры характэрнае будаўніцтва прамысловых вузлоў, каапераванне некалькіх прамысловых прадпрыемстваў на аснове сумеснага выкарыстання чыгуначных галінаў, складскай і санітарна-тэхнічнай гаспадаркі, будынкаў адміністрацыйнага і культурна-пабытовага абслугоўвання.

Будынк мінскіх паліграфічнага камбіната і завода электронных вылічальных машын